

KORNELIA GRABOWSKA-BIERNAT

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
kornelia.grabowska@o2.pl
<https://orcid.org/0000-0001-6890-3183>

ARESZT ELEKTRONICZNY JAKO ŚRODEK ZAPOBIEGAWCZY W POSTĘPOWANIU KARNYM – ASPEKTY PRAWNE I PRAKTYCZNE

1. WPROWADZENIE

W polskim systemie prawa karnego środki zapobiegawcze odgrywają kluczową rolę w zapewnieniu ochrony prawidłowego toku postępowania. Najdalej idące jest tymczasowe aresztowanie, które ze względu na całkowitą izolację oskarżonego często budzi liczne kontrowersje – zarówno z perspektywy konstytucyjnej ochrony wolności osobistej, jak i standardów wynikających z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Z tego względu od lat postuluje się wprowadzenie nowych rozwiązań uzupełniających i mniej dotkliwych, pozwalających na zachowanie równowagi między efektywnością postępowania a ochroną praw jednostki.

Komisja Kodyfikacyjna Prawa Karnego działająca przy Ministerstwie Sprawiedliwości opracowała projekt ustawy nowelizującej przepisy postępowania karnego, w której został wprowadzony nowy środek zapobiegawczy w postaci aresztu elektronicznego. Ma on stanowić alternatywę dla tradycyjnego środka w postaci tymczasowego aresztowania, przy jednoczesnym spełnieniu odpowiednich przesłanek i warunków technicznych. Jak wskazano w uzasadnieniu projektu z 7 stycznia 2025 r.: „prace nad projektem wprowadzenia do katalogu środków zapobiegawczych

aresztu elektronicznego rozpoczęto po przyjęciu założenia, że w Polsce zbyt często i długotrwale stosowany jest środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania¹. Z powyższego wynika, że ustawodawca dąży do ograniczenia skali stosowania tymczasowego aresztowania, poprzez wprowadzenie nowego środka zapobiegawczego, który wypełnia lukę między stosowaniem dozoru Policji a tymczasowym aresztowaniem.

Niniejszy artykuł ma na celu dokonanie analizy prawnych aspektów wprowadzenia aresztu elektronicznego do katalogu środków zapobiegawczych. Ponadto zakres rozważań obejmie także dokonanie oceny korzyści i zagrożeń stosowania aresztu elektronicznego oraz wskazanie, jakie warunki muszą być spełnione, aby mógł mieć zastosowanie. W świetle powyższego celem artykułu jest ocena, czy areszt elektroniczny może stanowić rzeczywistą alternatywę dla tymczasowego aresztowania.

2. TŁO TEORETYCZNE I NORMATYWNE

W świetle norm procedury karnej środki zapobiegawcze odgrywają kluczową rolę – mają na celu zabezpieczenie prawidłowego toku postępowania karnego. Nie stanowią one substytutu wykonywania kary, lecz są środkiem ochrony prawidłowego toku postępowania przygotowawczego lub sądowego. Ich zastosowanie musi być proporcjonalne do określonej sytuacji, celowe i zgodne z zasadą minimalnej ingerencji w prawa jednostki. Artykuł 249 § 1 k.p.k.² wskazuje, że środki zapobiegawcze mogą być stosowane jedynie do realizacji dwóch celów, mianowicie jako zabezpieczenie prawidłowego toku postępowania karnego, a także zapobiegnięcie popełnienia przez podejrzanego/oskarżonego nowego, ciężkiego przestępstwa³.

¹ Uzasadnienie projektu z 7 stycznia 2025 r. dotyczącego aresztu elektronicznego, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm10.nsf/druk.xsp?nr=935> [dostęp 14 grudnia 2025 r.].

² Ustawa z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (tekst jedn. Dz. U. z 2026 r. poz. 490 ze zm.); dalej: k.p.k.

³ Zob. S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces karny*, Warszawa 2008, s. 422.

Polski system postępowania karnego przewiduje katalog środków zapobiegawczych o różnym stopniu ingerencji w wolność jednostki. Komentarz do Kodeksu postępowania karnego pod redakcją Jerzego Skorupki wskazuje, że „środki zapobiegawcze spełniają funkcję zabezpieczającą (zabezpieczają, chronią postępowanie karne przed bezprawnym jego utrudnianiem), a zarazem funkcję prewencyjną (uniemożliwiają bezprawny wpływ na prawidłowy tok postępowania) oraz funkcję ochronną (chronią porządek prawny i społeczeństwo przed popełnieniem nowego, ciężkiego przestępstwa). Aresztowanie prewencyjne (w celu realizacji funkcji ochronnej) może być stosowane tylko wyjątkowo. Obawa popełnienia przez oskarżonego nowego, ciężkiego przestępstwa musi być realna na tle okoliczności ujawnionych w sprawie”⁴.

Tymczasowe aresztowanie jest najsurowszym z nich, stosowanym w sytuacjach, gdy inne środki są niewystarczające. Należy w tym miejscu podkreślić, że środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania nie może być traktowany jako forma represji⁵ wywieranej wobec podejrzanego/oskarżonego, czy też substytut wykonywania kary pozbawienia wolności⁶.

Przedstawiciele doktryny prawniczej już od lat dostrzegali problem ze stosowaniem najbardziej represyjnych środków zapobiegawczych. Edmund Krzymuski wskazał, że „w wyborze środka zapobiegawczego należy kierować się możliwie największą łagodnością, uważając jednocześnie, aby ograniczać wolność osobistą oskarżonego tylko o tyle, o ile jest to konieczne. Środek bardziej dolegliwy może zostać użyty tylko wówczas, gdy wyczerpano bezskutecznie środki łagodniejsze, albo gdy z góry wiadomo, że zastosowanie środka łagodniejszego będzie bezskuteczne”⁷.

Z kolei Jan Bednarzak zauważył, że: „w procesie stosowania środków zapobiegawczych należy rozważyć przede wszystkim stosowanie

⁴ *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Warszawa 2025, art. 249, Legalis.

⁵ Zob. wyrok TK z 7 października 2008 r., P 30/07, OTK-A 8/2008, poz. 135.

⁶ Por. postanowienie SA w Katowicach z 9 lipca 2008 r., II AKz 480/08, KZS 9/2008, poz. 67.

⁷ E. Krzymuski, *Wykład procesu karnego*, Kraków 1922, s. 126-128.

środków łagodniejszych, ale tylko wówczas, jeżeli się okaże, że bez zastosowania w ogóle środka zapobiegawczego postępowanie nie może się toczyć albo będzie w znacznym stopniu utrudnione”⁸.

Cytowane wyżej poglądy mimo upływu lat nie straciły na swojej aktualności, co więcej, podobne cele przyświecały ustawodawcy w pracach nad przygotowywaniem ostatnich zmian Kodeksu postępowania karnego, wyszczególniając areszt elektroniczny jako nowy środek zapobiegawczy. Autorzy projektu w jego uzasadnieniu wskazali, że celem ich pracy jest uregulowanie środka zapobiegawczego, który z jednej strony będzie stanowił gwarancję prawidłowego toku postępowania, a z drugiej nie będzie stanowił nadmiernej ingerencji w wolność jednostki⁹. Idąc o krok dalej, poprzez rozszerzenie katalogu środków zapobiegawczych ustawodawca umożliwia przedstawicielom wymiaru sprawiedliwości dokonanie wyboru najbardziej optymalnego i adekwatnego w danej sytuacji środka. Jak zauważa Jacek Kosonoga: „sprzyja to także zasadzie proporcjonalności, zwanej również dyrektywą umiaru czy też zasadą subsydiarności, zgodnie z którą tymczasowego aresztowania nie stosuje się, jeżeli wystarczający jest inny środek zapobiegawczy (art. 257 § 1 k.p.k.)”¹⁰.

Nadużycie stosowania tymczasowego aresztowania może prowadzić do naruszenia zarówno Konstytucji RP¹¹, jak i norm prawa międzynarodowego.

W świetle art. 41 Konstytucji RP „pozbawienie wolności musi być rozumiane szeroko, zatem mianem pozbawienia wolności należy określić te wszystkie przypadki, w których jednostce uniemożliwia się korzystanie z tej wolności”¹². Wskazana norma prawna stanowi wyjątek wobec

⁸ J. Bafia, J. Bednarzak, M. Flemming, S. Kalinowski, H. Kempisty, M. Siewierski, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 1971, s. 229.

⁹ Uzasadnienie projektu z 7 stycznia 2025 r. dotyczącego aresztu elektronicznego, *op. cit.*, s. 1 przyp. 1.

¹⁰ J. Kosonoga, *Areszt domowy jako nowy środek zapobiegawczy w proponowanych zmianach legislacyjnych*, *Ius Novum* 2/2010, s. 118-127.

¹¹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm. i sprost.), art. 41.

¹² *Konstytucja RP, I, Komentarz do art. 1-86*, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016, Legalis.

konstytucyjnej gwarancji wolności osoby ludzkiej (art. 31 ust. 1), ponieważ przewiduje w sytuacjach możliwość ograniczania lub pozbawiania wolności osobistej¹³. Konstytucyjne prawo do wolności może podlegać ograniczeniom jedynie w wypadkach przewidzianych w ustawie.

Natomiast w odniesieniu do naruszania norm prawa międzynarodowego można przytoczyć tu choćby możliwość naruszenia art. 5 ust. 1 lit. c europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności¹⁴. Celem wskazanej normy prawnej jest zapobieganie przypadkom arbitralnego bądź nieuzasadnionego pozbawienia wolności. Wykładnia art. 5 EKPC stanowiła także przedmiot zainteresowania Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, który na przykład w sprawie *Petukhova p. Rosji* stwierdził, że: „pojęcie «zgodności z prawem» w kontekście art. 5 ust. 1 Konwencji może mieć szersze znaczenie niż w ustawodawstwie krajowym oraz zakłada istnienie rzetelnej i prawidłowej procedury, włącznie z wymogiem, by każdy środek pozbawiający osobę wolności był przyjmowany i wykonywany przez właściwy organ i by nie był on arbitralny”¹⁵.

Podobne regulacje zawarte są w Międzynarodowym Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych, który w art. 9 stanowi, że każdy ma prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego. Tak samo, jak w przypadku wcześniej wskazywanych przepisów prawa, wolność i w tym wypadku nie ma charakteru absolutnego. Jednak przepis ten zawiera gwarancję, że nikt nie może być pozbawiony wolności, inaczej jak tylko na zasadach i w trybie ustalonym przez ustawę¹⁶.

Warto wspomnieć, że Karta praw podstawowych Unii Europejskiej także zawiera odniesienie do gwarancji wolności osobistej. W art. 6 zawarte jest jedynie ogólne stwierdzenie, że każdy ma prawo do wolności

¹³ *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, II, red. L. Garlicki, M. Zubik, Warszawa 2016, Legalis.

¹⁴ Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284); dalej: konwencja, EKPC.

¹⁵ Wyrok ETPC z 2 maja 2013 r., skarga nr 28796/07, *Petukhova v. Rosja*.

¹⁶ Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167).

i bezpieczeństwa osobistego¹⁷. Należy wyjaśnić, że Karta praw podstawowych nie zawiera szczegółowych regulacji w tym zakresie z uwagi na to, że każde państwo członkowskie Unii Europejskiej we własnym zakresie gwarantuje standardy ochrony. Karta natomiast zawiera generalne wytyczne, których zadaniem jest gwarantowanie minimalnych standardów¹⁸.

3. ARESZT ELEKTRONICZNY W POLSKIM SYSTEMIE PRAWNYM – ZAŁOŻENIA KONCEPCYJNE

Rozwój nowych technologii oraz potrzeba dostosowania systemu środków zapobiegawczych do przestrzegania zasady humanitaryzmu niewątpliwie tworzy sprzyjające warunki do uregulowania i wdrożenia nowej instytucji, tj. aresztu elektronicznego. Obecnie technologia teleinformatyczna jest stosowana na mocy przepisów prawa karnego wykonawczego przy wykonywaniu kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego. Uzasadnienie projektu ustawy zmieniającej Kodeks postępowania karnego wskazuje, że wykorzystanie możliwości wypracowanych przez system dozoru elektronicznego w postępowaniu przygotowawczym i sądowym pozwoliłoby wypełnić lukę między najłagodniejszymi środkami zapobiegawczymi takimi jak na przykład dozór policji a tym najbardziej dotkliwym w postaci tymczasowego aresztowania. Analizowana instytucja mogłaby stanowić realną alternatywę wobec izolacji penitencjarnej i jednocześnie zapewniałaby prawidłowy tok postępowania.

Jak wynika z danych statystycznych opublikowanych przez Biuro SDE¹⁹, wykonywanie kary pozbawienia wolności w tym systemie cieszy się dużą popularnością wśród skazanych. W samym roku 2024 liczba

¹⁷ Karta praw podstawowych Unii Europejskiej podpisana 7 grudnia 2000 r. w Nicei (Dz. Urz. C 326 z 26.10.2012 r.).

¹⁸ K. Piasecki, *Zarys sądowego prawa procesowego*, Warszawa 2009, s. 308-310; *Stosowanie prawa Unii Europejskiej*, I, red. A. Wróbel, Warszawa 2011, s. 284.

¹⁹ Dane statystyczne dostępne na stronie internetowej Biura SDE: <https://sw.gov.pl/jednostka/biuro-dozoru-elektronicznego>.

złożonych wniosków o odbycie kary w SDE wyniosła 32 898, z czego rozpatrzonych pozytywnie zostało 9249, co daje 28,10%²⁰. Udzielenie przez sąd zezwolenia na odbywanie kary w tym systemie jest uwarunkowane od spełnienia przesłanek wynikających z art. 43la k.k.w.²¹ Wskazany artykuł zawiera „pięć przesłanek, od których uzależnia możliwość ubiegania się o wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego. Co istotne, wszystkie te przesłanki muszą być spełnione łącznie i mają charakter ogólny”²². Cytowane wcześniej dane statystyczne wskazują także, że skuteczność i efektywność wykonywania kary w SDE średnio wynosi ponad 90%. Odnotowuje się od 7% do 10% niepowodzeń w wykonywaniu kar, środków karnych i zapobiegawczych w SDE, skutkujących odwołaniem orzeczeń sądów²³. Na podstawie cytowanych danych można domniemywać, że stosując takie same metody techniczne, przy jednoczesnym uregulowaniu kwestii formalnych dotyczących możliwości odbywania środka zapobiegawczego w postaci aresztu elektronicznego, może odnieść podobny rezultat do odbywania kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego²⁴.

Ślusznie podkreślono w uzasadnieniu projektu, że: „oczywiste jest, że areszt elektroniczny nie zastąpi tymczasowego aresztowania i nie w każdym przypadku będzie możliwe jego zastosowanie. Może być on jednak środkiem stosowanym na późniejszych etapach postępowania i w odniesieniu do osób podejrzanych o dokonanie czynów o mniejszej społecznej szkodliwości, co do których istnieje mniejsze ryzyko utrudniania postępowania”²⁵. Z powyższego można wnioskować, że analizowana nowa instytucja może zmniejszyć ilość stosowanego aresztu, mając

²⁰ <https://sw.gov.pl/strona/pliki> [29 września 2026 r.].

²¹ Ustawa z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (tekst jedn. Dz. U. z 2025 r. poz. 911).

²² *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*⁵, red. J. Lachowski, Warszawa 2023, art. 43la, Legalis.

²³ <https://sw.gov.pl/strona/pliki> [29 września 2026 r.].

²⁴ M. Sopiński, *Zakres przedmiotowy SDE i środki techniczne służące do jego wykonywania*, [w:] *Analiza i oceny funkcjonowania systemu dozoru elektronicznego w Polsce w latach 2013-2017*, red. T. Przesławski, Warszawa 2020, s. 25-28.

²⁵ Uzasadnienie projektu z 7 stycznia 2025 r. dotyczącego aresztu elektronicznego, *op. cit.*, s. 2 przyp. 1.

jednocześnie kontrolę nad podejrzanym/oskarżonym i pozwalając na zachowanie więzi rodzinnych i społecznych.

Należy podkreślić, że areszt elektroniczny spełni cele stawiane przed środkami zapobiegawczymi, w tym najbardziej represyjnym w postaci tymczasowego aresztowania. W związku z tym należy zauważyć, że zostanie spełniony cel gwarancyjny z uwagi na zapewnienie kontroli nad podejrzanym/oskarżonym, co stanowi zabezpieczenie przed ucieczką lub matactwem w sprawie, bez konieczności izolacji. Ponadto areszt elektroniczny stanowiłby skuteczne narzędzie w zakresie prewencji indywidualnej. Ograniczałby możliwość popełniania kolejnych czynów zabronionych przez osobę, wobec której jest stosowany i jednocześnie stanowiłby motywację do przestrzegania przez taką osobę przepisów prawa w trakcie toczącego się postępowania. Niezwykle ważne jawi się też przestrzeganie zasady humanitaryzmu w kontekście stosowania środków zapobiegawczych, pozwalając jednocześnie zminimalizować ingerencję w prawo do wolności jednostki, stygmatyzację społeczną czy też dezintegrację rodziny²⁶. Warto także wspomnieć o celu ekonomicznym, rozumianym jako możliwość przyczynienia się do ograniczenia przeludnienia jednostek penitencjarnych oraz racjonalizacji wydatków związanych ze stosowaniem tymczasowego aresztowania w tradycyjnej formie²⁷.

Projekt wprowadzenia aresztu elektronicznego jako nowego środka zapobiegawczego niewątpliwie wpisuje się w tendencje modernizacji wymiaru sprawiedliwości przy zastosowaniu dostępnych technologii teleinformatycznych, co może służyć racjonalizacji polityki karnej. Jednakże wdrożenie takiego rozwiązania wymaga dobrze zorganizowanego systemu prawnego, który ureguluje wszystkie kwestie związane z możliwością zastosowania tego środka, jego przebiegiem, kontrolą

²⁶ Por. *Kodeks postępowania karnego...*, red. J. Skorupka, art. 249 przyp. 4.

²⁷ P. Bogacki, M. Olężałek, *Dozór elektroniczny jako środek ograniczenia przeludnienia w polskich zakładach karnych*, Wiedza Prawnicza 4/2014, s. 100-105. Zob. także G. Szczygieł, *Wykonywanie kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego a przeludnienie zakładów karnych*, [w:] *Aktualne problemy prawa karnego. Księga pamiątkowa z okazji jubileuszu 70. urodzin Profesora Andrzeja J. Szwarcza*, red. Ł. Pohl, Poznań 2009, s. 576-580.

i zakończeniem, zapewniając realizację celów wymiaru sprawiedliwości i toczącego się postępowania oraz ochronę praw człowieka.

4. PROJEKT ARESZTU ELEKTRONICZNEGO W ŚWIELE ZMIANY PRZEPISÓW PRAWA

Postępujący proces modernizacji prawa karnego oraz konieczność dostosowania instrumentów procesowych do współczesnych standardów ochrony praw człowieka i efektywności postępowania karnego stanowią impuls do dyskusji nad wprowadzeniem nowych środków zapobiegawczych. Polski ustawodawca od wielu lat podejmuje działania mające na celu ograniczenie nadmiernego stosowania tymczasowego aresztowania, między innymi poprzez doprecyzowanie przesłanek jego stosowania, skrócenie maksymalnych okresów trwania oraz zwiększenie kontroli sądowej. Projekt zmian w zakresie stosowania technologii dozoru elektronicznego, który stanowi ważny mechanizm możliwości odbywania kary pozbawienia wolności, stanowi punkt wyjścia do planowanych reform środków zapobiegawczych w postaci aresztu elektronicznego.

Zgodnie z uzasadnieniem projektu środek ten będzie mógł być stosowany zarówno w postępowaniu przygotowawczym, jak i jurysdykcyjnym. Zgodnie z założeniami projektu areszt elektroniczny może być stosowany w dwóch przypadkach. Po pierwsze, „sąd karny może zastosować areszt elektroniczny, gdy prokurator wnioskuje w początkowej fazie postępowania przygotowawczego o zastosowanie tymczasowego aresztowania albo tymczasowe aresztowanie z możliwością zamiany na areszt elektroniczny. Po drugie, w dalszej fazie postępowania karnego, wobec osoby, która już przebywa w areszcie śledczym, a dalsze stosowanie tymczasowego aresztowania nie jest konieczne”²⁸.

Z projektowanych przepisów prawa wynika, że prokurator w swym wniosku musi wykazać wystąpienie przesłanek przemawiających za zastosowaniem tymczasowego aresztowania w tradycyjnej formie,

²⁸ Uzasadnienie projektu z 7 stycznia 2025 r. dotyczącego aresztu elektronicznego, *op. cit.*, s. 4 przyp. 1.

jednak sąd po dokonaniu weryfikacji zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego będzie mógł wniosku nie uwzględnić i zastosować łagodniejszy środek w postaci aresztu elektronicznego. Jednakże jeśli podejrzany/oskarżony został już umieszczony w jednostce penitencjarnej, to sąd może w tym czasie przeprowadzić niezbędne czynności celem weryfikacji, czy urządzenia monitorujące będą poprawnie działały w miejscu zamieszkania podejrzanego/oskarżonego i po pozytywnej weryfikacji może być stosowany areszt elektroniczny. W konsekwencji wykładnia art. 250 k.p.k. ma zostać uszczegółowiona poprzez nałożenie na prokuratora obowiązku wykazania, dlaczego w konkretnej sprawie wnosi o stosowanie tymczasowego aresztowania, jakie czynności pozostałe do przeprowadzenia za tym przemawiają oraz wykazania braku zasadności stosowania aresztu elektronicznego bądź innego środka zapobiegawczego.

Konsekwentnie, nowelizacji powinny podlegać również przepisy prawa dotyczące stosowania aresztu elektronicznego. Projekt zmiany przewiduje to w zakresie art. 247 § 5 k.p.k., gdy na przykład niezbędne jest dokonanie czynności, które mogą wpłynąć na sytuację prawną podejrzanego/oskarżonego, przykładowo dokończenie wyjaśnień podejrzanego, weryfikacja dowodowa przedstawionej przez niego wersji przebiegu zdarzenia itp. Ponadto przepisy dotyczące stosowania aresztu, takie jak art. 249 § 4 i § 5, art. 252 § 3 k.p.k., powinny zostać uzupełnione poprzez dodanie instytucji aresztu elektronicznego²⁹.

Uzasadnienie projektu przewiduje także wyłączenie stosowania niektórych przepisów prawa w stosunku do osób wykonujących areszt elektroniczny. Należy tu wskazać art. 117 § 5 poprzez dodanie zdania drugiego, podkreślającego, że przepis ten nie dotyczy osób aresztowanych elektronicznie, oraz wyłączenie stosowania art. 124 k.p.k.

Przepisy dotyczące nowego środka zapobiegawczego muszą także zabezpieczać prawa podejrzanego/oskarżonego w postępowaniu, w związku z czym takim osobom przysługuje prawo do zapewnienia takiego samego standardu ochrony, jak w przypadku osób tymczasowo

²⁹ *Ibidem*, s. 5 przyp. 28.

aresztowanych; w konsekwencji odpowiednio stosowany będzie art. 156 § 5a k.p.k.

Na mocy art. 253 § 2a projekt przyznał prokuratorowi możliwość zamiany stosowanego środka zapobiegawczego z tymczasowego aresztowania na areszt elektroniczny. Rozstrzygnięcie w tym zakresie powinno zapaść w terminie siedmiu dni. Na marginesie należy zauważyć, że termin ten jest wystarczający, aby dokonać sprawdzenia miejsca, gdzie ma być odbywany areszt elektroniczny, pod względem możliwości stosowania urządzeń teleinformacyjnych i przekazania ustaleń w tym zakresie sądowi.

Znowelizowane przepisy przewidują także, w jakich sytuacjach nie można stosować aresztu elektronicznego. W uzasadnieniu projektu wskazano, że „zgodnie z art. 259 § 2 k.p.k. aresztu elektronicznego nie stosuje się, gdy na podstawie okoliczności sprawy można przewidywać, że sąd orzeknie w stosunku do oskarżonego karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania lub karę łagodniejszą albo że okres tymczasowego aresztowania lub aresztu elektronicznego przekroczy przewidywany wymiar kary pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia”³⁰.

Jak już wspomniano we wcześniejszej części artykułu, kluczowe znaczenie będzie miał art. 263 § 2 k.p.k. stosowany w postępowaniu przygotowawczym i odpowiednio art. 263 § 2a w postępowaniu sądowym, które zawierają konieczność wykazania przez właściwe organy we wniosku o zastosowanie lub przedłużenie tymczasowego aresztowania, a następnie w postanowieniu o zastosowaniu lub przedłużeniu tymczasowego aresztowania, dlaczego nie uznano za wystarczające zastosowania aresztu elektronicznego. Areszt elektroniczny w postępowaniu przygotowawczym stosuje sąd na okres nie dłuższy niż trzy miesiące. Istnieje możliwość przedłużenia go jedynie w sytuacji, gdy szczególne okoliczności nie pozwoliły na ukończenie postępowania przygotowawczego³¹.

³⁰ *Ibidem*, s. 6 przyp. 28.

³¹ *Ibidem*, s. 8 przyp. 30.

Zgodnie z omawianym projektem zbiór przepisów z art. 265a-265d zawierać będzie kompleksowe regulacje dotyczące istoty aresztu elektronicznego. Zgodnie z założeniami autorów projektu areszt w tej formie ma trwać przez całą dobę. Sąd, wydając postanowienie o jego stosowaniu, określi dni tygodnia i godziny, w których podejrzany/oskarżony ma prawo opuścić miejsce wykonywania tego środka, uwzględniając potrzebę realizacji przysługujących mu praw. Jednakże czas, w którym aresztowanemu wolno opuścić miejsce wykonywania środka, nie będzie mógł przekraczać trzech godzin na dobę w okresie pierwszych trzech miesięcy. Zmiana miejsca wykonywania aresztu elektronicznego może nastąpić wyłącznie za zgodą sądu³².

Co ważne, areszt elektroniczny może być stosowany łącznie z innymi środkami zapobiegawczymi o charakterze wolnościowym. Jako przykład można wskazać zastosowanie omawianej formy aresztu na przykład łącznie z obowiązkiem uiszczenia poręczenia majątkowego lub dozorem policji. W konsekwencji areszt elektroniczny można nakładać łącznie ze środkami opisanymi w art. 265a § 9 k.p.k. w zw. z art. 276 k.p.k. oraz art. 275 k.p.k.

Jak wynika z uzasadnienia projektu ustawy, „podejrzany jest puszczany o możliwości stosowania aresztu elektronicznego zarówno przed pierwszym przesłuchaniem (art. 300 k.p.k.), jak i przed zastosowaniem tego środka”³³.

Projekt ustawy zawiera także regulacje dotyczące określenia siedmiodniowego terminu na sporządzenie lub zatwierdzenie aktu oskarżenia, liczonego od momentu zamknięcia śledztwa lub otrzymania aktu oskarżenia sporządzonego przez policję (art. 331 § 3 i 4 k.p.k.). Nowelizacja obejmuje także kwestię zaliczenia okresu aresztu elektronicznego na poczet orzeczonej kary (art. 417 k.p.k.), postępowanie odwoławcze (art. 463 § 2 k.p.k. i art. 464 § 1 k.p.k.), a także możliwość ubiegania się o odszkodowanie w przypadku niewątpliwie niesłusznego stosowania tymczasowego aresztowania (art. 552 § 4, art. 553 § 1, art. 553a, 554 § 1, art. 555, 556 § 1, art. 557 § 1 i art. 558 k.p.k.). Na zakończenie należy

³² *Ibidem*, art. 265a-265d, s. 8 przyp. 30.

³³ *Ibidem*, s. 9 przyp. 32.

wspomnieć, że projektowane przepisy w nowym brzmieniu regulują również możliwość stosowania aresztu elektronicznego wobec osób ściganych europejskim nakazem aresztowania (art. 607k § 3 k.p.k.) oraz możliwość stosowania tego środka zapobiegawczego wobec żołnierzy (art. 654 § 2 i art. 666 § 1 k.p.k.).

Mając na uwadze planowane zmiany, niezbędne jest dostosowanie przepisów prawa karnego dotyczących sposobu przeliczania aresztu elektronicznego na karę pozbawienia wolności, tj. art. 63 § 2a k.k. W związku z tym, że stosowanie aresztu nawet w formie elektronicznej wiąże się z istotnym ograniczeniem prawa do wolności osoby, wobec której ten środek jest stosowany, niezbędne jest dokonanie stosownego zaliczenia na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności. Ustawodawca uwzględnił przy tym dolegliwość, jaką niesie za sobą areszt elektroniczny, który z jednej strony stanowi ingerencję w wolność jednostki poprzez konieczność izolacji, jednakże, z drugiej strony, z uwagi na możliwość opuszczania miejsca jego wykonywania środek ten jest mniej dotkliwy niż klasyczny areszt. Należy przy tym także podkreślić, że sąd przy dłuższym stosowaniu aresztu elektronicznego może zwiększyć okres, w którym osoba, wobec której jest stosowany, może przebywać poza wyznaczonym miejscem, co stanowi nawiązanie do dolegliwości, jaką niesie za sobą jeden dzień kary ograniczenia wolności³⁴.

Powstanie nowej instytucji postępowania karnego powoduje także konieczność przygotowania stosownych regulacji na gruncie postępowania wykonawczego. Stąd projekt dodania rozdziału XVa Kodeksu karnego wykonawczego zatytułowanego „Areszt elektroniczny”. Jego celem jest usystematyzowanie zasad wykonywania tego środka. Można wskazać tu przede wszystkim wyłączenie właściwości sądu penitencjarnego od orzekania i sprawowania nadzoru nad aresztem elektronicznym i przyznanie tych uprawnień sądowi rejonowego, co stanowi duże novum w porównaniu z przepisami stosowanymi przy dozorcze elektronicznym.

³⁴ *Ibidem*, s. 11 przyp. 32.

5. INFRASTRUKTURA I WARUNKI TECHNICZNE WYKONYWANIA ARESZTU ELEKTRONICZNEGO

Regulując nową formę aresztu, projektodawcy wskazali, że „niezbędnym jest spełnienie warunków technicznych, które umożliwią elektroniczną kontrolę przebywania oskarżonego w ustalonym miejscu”³⁵. W związku z powszechnym stosowaniem systemu dozoru elektronicznego przy odbywaniu kary pozbawienia wolności, projektodawcy uznali, że możliwe jest wykorzystanie jego systemu teleinformatycznego i infrastruktury celem monitorowania podejrzanego/oskarżonego, wobec którego stosowany jest areszt elektroniczny. Adaptacja tej infrastruktury do celów stosowania środka zapobiegawczego w postaci aresztu elektronicznego pozwala na osiągnięcie wysokiej skuteczności nadzoru nad podejrzanym, przy jednoczesnym ograniczeniu kosztów i redukcji negatywnych skutków izolacji penitencjarnej.

Niezbędne jest stosowanie odpowiedniej infrastruktury technicznej, która składa się z trzech podstawowych elementów:

- nadajnika – opaski elektronicznej noszonej przez skazanego na nodze lub ręce, która przesyła sygnał lokalizacyjny i pozwala na weryfikację obecności osoby w miejscu odbywania kary;
- stacjonarnego urządzenia monitorującego – zainstalowanego w miejscu zamieszkania skazanego, które odbiera sygnał z nadajnika i przekazuje dane do centrum monitorowania;
- centralnego systemu monitorowania – obsługiwanego przez wyspecjalizowaną jednostkę, która rejestruje, analizuje i archiwizuje dane oraz reaguje w przypadku stwierdzenia naruszenia warunków odbywania kary³⁶.
- Skazany może odbywać karę w systemie dozoru elektronicznego lub środek zapobiegawczy w postaci aresztu elektronicznego tylko w sytuacji, gdy są zapewnione odpowiednie warunki techniczne. Jako podstawowe można wyróżnić:

³⁵ *Ibidem*, s. 7 przyp. 34.

³⁶ A. Kiełtyka, A. Ważny, *Ustawa o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego. Komentarz*, Warszawa 2011, art. 8a, Legalis.

- źródło zasilania elektronicznego – które umożliwia nieprzerwaną pracę urządzeń monitorujących;
- zasięg sieci telekomunikacyjnej – jest niezbędny do przesyłania danych do centralnego systemu monitorowania;
- możliwości techniczne zamontowania urządzenia stacjonarnego – w łatwo dostępnym miejscu³⁷.

Pod względem praktycznym przygotowanie do odbywania kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego odbywa się w następujący sposób. Nadajnik, który wyglądem przypomina zegarek, zakłada się powyżej kostki na nodze osoby skazanej, o ile nie ma medycznych przeciwwskazań, w takim wypadku może być również umieszczany na przegubie dłoni. Nadajnik przez cały czas wysyła sygnały do centrali, w celu identyfikowania, czy osoba monitorowana przebywa w miejscu odbywania kary. Urządzenie monitorujące umieszczane jest w miejscu odbywania kary i wymaga stałego zasilania elektronicznego, aby wysyłać komunikaty z Centralą Monitorowania przez sieć telefonii komórkowej. W sytuacji, gdy nadajnik lub urządzenie monitorujące ulegną zniszczeniu lub uszkodzeniu, Centrala Monitorowania zostanie o tym natychmiast poinformowana. Jak wynika z powyższego, co do zasady przy areszcie elektronicznym stosowany będzie dozór stacjonarny, niemniej istnieje możliwość zastosowania dozoru mobilnego w sytuacji przenoszenia aresztowanego z aresztu śledczego do miejsca wykonywania dozoru. Jeśli natomiast brak będzie stosownej infrastruktury technicznej, kwestią transportu może zająć się Policja lub Służba Więzienna.

Sąd penitencjarny przed wydaniem zgody na odbycie kary w systemie SDE zleca dokonanie sprawdzenia miejsca zamieszkania skazanego w celu potwierdzenia, że spełnia ono wszystkie warunki techniczne. Warunkiem skuteczności systemu dozoru elektronicznego jest ciągłość przekazu danych. W związku z tym urządzenia są wyposażone w systemy alarmowe, które przekazują informację o braku przebywania skazanego we wskazanym miejscu i czasie, podejmowaniu prób manipulacji lub uszkodzenia narzędzi. Co ważne, informacje są przekazywane

³⁷ *Ibidem*, art. 2 ust. 5.

w czasie rzeczywistym, dlatego każdy przypadek naruszenia jest natychmiast weryfikowany przez służby zajmujące się monitorowaniem osób wykonujących karę w tym systemie. Wynika z tego obowiązek nakładany na skazanego do utrzymywania urządzeń w należytym stanie³⁸. W przypadku wystąpienia naruszeń zgoda na wykonywanie kary w tym systemie może być cofnięta. Jednakże w nagłym przypadku zagrożenia życia lub zdrowia podmiot dozoru ma uprawnienie do wyrażenia zgody na natychmiastowe usunięcie nadajnika.

Właściwe zaplecze techniczne i organizacyjne stanowi fundament skuteczności całego systemu. Spełnienie wymogów technicznych jest kluczowe dla efektywności wykonywania kary i zapewnia kontrolę skazanego bez konieczności izolacji w zakładzie karnym, szybką reakcję na naruszenia warunków wykonywania kary, a także ogranicza koszty związane z izolacją skazanych w zakładach karnych, co dodatkowo stanowi odciążenie dla systemu penitencjarnego³⁹.

6. PODSUMOWANIE

Dokonanie analizy projektu ustawy proponującego wprowadzenie nowego środka zapobiegawczego w postaci aresztu elektronicznego w polskim systemie prawnym pozwala na sformułowanie wielu wniosków o charakterze prawnym, społecznym i technicznym. Areszt elektroniczny ma stanowić alternatywę dla tradycyjnego tymczasowego aresztowania, a polegać ma na izolacji podejrzanego przy użyciu środków znanych i wykorzystywanych w systemie dozoru elektronicznego. Wprowadzenie nowego środka zapobiegawczego może stanowić istotny krok w racjonalizacji stosowanych środków zapobiegawczych, jednakże stanowi także pole do dyskusji w kwestii stosowania tymczasowego aresztowania.

³⁸ R. Krajewski, *Odpowiedzialność karna za uszkodzenie urządzeń służących do wykonywania dozoru elektronicznego*, Prokuratura i Prawo 2/2020, s. 5-15.

³⁹ A. Łyżwa, *Dozór elektroniczny jako forma wykonywania kary pozbawienia wolności*, Probacja 3/2022, s. 117-127.

Areszt elektroniczny w założeniach projektu stanowiłby środek o charakterze subsydiarnym wobec tymczasowego aresztowania. Miałby gwarantować zabezpieczenie toczącego się postępowania, bez konieczności izolacji penitencjarnej. Założenie zakłada, że zastosowanie takiego środka byłoby racjonalne zarówno ze względów humanitarnych, jak i ekonomicznych, a przede wszystkim ograniczałoby nadmierne stosowanie tymczasowego aresztowania. Jednak w tym zakresie nasuwają się pewne wątpliwości. Dokonując analizy projektu ustawy, można odnieść wrażenie, że zaproponowany w nim środek zapobiegawczy może realnie zwiększyć gwarancje procesowe przede wszystkim na wczesnym etapie postępowania przygotowawczego.

Należy jednak pamiętać, że muszą także być spełnione wymagania techniczne stawiane przez elektroniczną kontrolę miejsca pobytu podejrzanego. Rodzi to wątpliwości dotyczące możliwości stosowania aresztu elektronicznego na początkowym etapie postępowania oraz budzi wątpliwości, czy rzeczywiście stanowiłby on realną alternatywę dla tymczasowego aresztowania, czy raczej wypełnia lukę między najcięższym izolacyjnym środkiem zapobiegawczym a środkami o charakterze wolnościowym, takimi jak na przykład dozór policji.

Zdaje się, że zastosowanie tego środka na wczesnym etapie sprawy będzie praktycznie niemożliwe właśnie z przyczyn technicznych. Mając na względzie krótki czas między zatrzymaniem a decyzją o zastosowaniu aresztu bez szczegółowych wytycznych, nie będzie możliwości zweryfikowania, czy możliwe jest szybkie zainstalowanie niezbędnej aparatury. A bez tej aresztu elektronicznego nie będzie można zastosować. Kolejne wątpliwości może budzić kwestia odpowiedzialności skazanego za naruszenia wynikające z awarii sprzętu lub przerw w dostawie energii elektrycznej. Choć przepisy przewidują możliwość usprawiedliwienia takich sytuacji, praktyka pokazuje, że granica między zawinionym naruszeniem a usterką techniczną bywa trudna do ustalenia.

W związku z tym, że areszt elektroniczny może być wykonywany wyłącznie w miejscu spełniającym określone wymogi techniczne, osoby bez stałego miejsca zamieszkania lub żyjące w warunkach wykluczenia społecznego są w praktyce pozbawione możliwości skorzystania z tej

formy wykonywania kary. Powstaje zatem problem równości wobec prawa (art. 32 Konstytucji RP).

Z projektu ustawy wprowadzającej areszt elektroniczny wynika, że powinien być stosowany raczej na późniejszym etapie postępowania, gdy nie występuje już potrzeba izolacji. W praktyce może to oznaczać, że areszt elektroniczny, w przeciwieństwie do założeń teoretycznych, nie będzie stanowił alternatywy dla tymczasowego aresztowania, a raczej powinien być rozumiany jako środek stosowany po tymczasowym aresztowaniu w klasycznej formie. Zdecydowanie może to prowadzić do nadmiernej ingerencji w prawa i wolności podejrzanych.

Jednym z najczęściej podnoszonych problemów jest ingerencja w sferę prywatności osoby wykonującej areszt elektroniczny oraz jej domowników. Monitorowanie miejsca pobytu za pomocą nadajnika elektronicznego wiąże się z ciągłą kontrolą, co może rodzić pytania o zgodność z art. 47 i 51 Konstytucja RP, gwarantującymi ochronę życia prywatnego i autonomii informacyjnej. Szczególne kontrowersje budzi sytuacja, w której wykonanie środka zapobiegawczego uzależnione jest od zgody pełnoletnich współmieszkańców. W praktyce może to prowadzić do wywierania presji na członków rodziny podejrzanego, ale także ingerencji choćby w prawo do prywatności osób wspólnie zamieszkujących.

Ponadto należy podkreślić, że zgodnie z konstytucyjną zasadą proporcjonalności, ograniczenia praw i wolności muszą być konieczne i adekwatne do zamierzonego celu. W tym miejscu nasuwa się pytanie, czy w każdym przypadku stosowanie elektronicznej kontroli jest środkiem najmniej dolegliwym, zwłaszcza gdy możliwe byłoby zastosowanie środków o charakterze wolnościowym. W tym miejscu należy zastanowić się nad umiejscowieniem aresztu elektronicznego w systemie środków zapobiegawczych. Czy będzie on stosowany pomiędzy środkami izolacyjnymi, tj. tradycyjnym aresztem, a nieizolacyjnymi, tj. pozostałymi środkami? Rodzi to kolejne wątpliwości, dotyczące tego, czy areszt elektroniczny będzie stosowany jako możliwość przedłużenia stosowanego uprzednio tymczasowego aresztowania. Taka sytuacja niewątpliwie powodowałaby nadmierną dolegliwość w stosunku do podejrzanych z uwagi na nadmierną ingerencję w ich sferę wolności, a poza

tym środek ten byłby znacznie surowszy niż stosowane po zwolnieniu z aresztu środki wolnościowe, na przykład dozór policji lub poręczenie majątkowe.

Z powyższego wynika, że areszt elektroniczny stanowiłby realną alternatywę dla tymczasowego aresztowania w sytuacji, gdyby sądy miały możliwość orzekania go już na wstępnym etapie postępowania przygotowawczego. Stąd wynika także potrzeba odpowiedniego dostosowania norm określających termin dokonania sprawdzenia miejsca, w którym areszt elektroniczny miałby być wykonywany pod względem warunków technicznych. Z praktycznego punktu widzenia wydaje się, że dokonanie weryfikacji możliwości technicznych powinno mieć miejsce w czasie pomiędzy zatrzymaniem podejrzanego a ewentualnym wydaniem postanowienia o zastosowaniu środka zapobiegawczego.

W tym miejscu należy podkreślić, że wykorzystanie w areszcie elektronicznym warunków i urządzeń technicznych znanych z wykonywania kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego stanowi racjonalne i efektywne rozwiązanie z perspektywy polityki karnej i procesowej. Dodatkowo, aby areszt elektroniczny mógł stanowić realną alternatywę dla klasycznego tymczasowego aresztowania, niezbędne jest wdrożenie przepisów umożliwiających sprawdzenie miejsca wykonywania aresztu w jak najkrótszym czasie, najlepiej bezpośrednio po zatrzymaniu. Zagwarantuje to ochronę podejrzanym przed umieszczeniem w areszcie nawet na czas badania możliwości technicznych niezbędnych do stosowania aresztu elektronicznego.

Pozwala na zapewnienie kontroli nad podejrzanym, przy jednoczesnym poszanowaniu zasady proporcjonalności środków przymusu i minimalizacji kosztów izolacji. W praktyce może to oznaczać nowoczesną, bardziej humanitarną i elastyczną alternatywę dla tradycyjnego tymczasowego aresztowania.

Ponadto mając na uwadze przesłanki prewencyjne stosowania klasycznego aresztu, omawiany środek zapobiegawczy mógłby być stosowany w sytuacjach, gdy decyzja o stosowaniu aresztu opierałaby się na obawie popełnienia innego przestępstwa, które jest uwarunkowane możliwością swobodnego przemieszczania się, na przykład spowodowanie wypadku ze skutkiem śmiertelnym. Wydaje się, że w takiej sytuacji

stosowanie aresztu elektronicznego byłoby wystarczającym środkiem niezbędnym do zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania przygotowawczego. Podobnie w sytuacji uregulowanej w art. 257 § 1 k.p.k., tj. gdy nie stosuje się tymczasowego aresztowania w sytuacji, gdy możliwe jest nałożenie na podejrzanego innego środka zapobiegawczego, na przykład poręczenia majątkowego. Gdy nie ma potrzeby stosowania klasycznego aresztu, co jest uwarunkowane uiszczeniem poręczenia, a podejrzany nie dysponuje wymaganą kwotą pieniędzy, można w takiej sytuacji zastosować areszt elektroniczny.

Pewne obawy mogłoby natomiast budzić stosowanie aresztu elektronicznego, podczas gdy w postanowieniu o potrzebie stosowania środka zapobiegawczego wskazana jest obawa mactwa. Wydaje się, że w takiej sytuacji areszt elektroniczny nie będzie wystarczający w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania, gdyż podejrzany miałby swobodę komunikowania się z domownikami oraz osobami postronnymi, a także dysponowałby możliwością chodzenia do pracy, co nie pozbawiłoby takiej osoby możliwości na przykład wywierania wpływu na świadków lub współoskarżonych. Jednakże należy mieć na uwadze, że w miarę postępu przeprowadzanych czynności w postępowaniu przygotowawczym ryzyko mactwa maleje, co na późniejszym etapie postępowania mogłoby umożliwić stosowanie aresztu elektronicznego.

Proponowany w projekcie ustawy nowy środek zapobiegawczy ogranicza negatywne skutki izolacji, a także umożliwia podejrzanemu utrzymywanie więzi rodzinnych oraz kontynuowanie pracy zarobkowej, co zdecydowanie wywiera pozytywny wpływ na proces resocjalizacji. Konkludując, wprowadzenie aresztu elektronicznego do polskiego systemu prawnego należy ocenić pozytywnie. Rozwiązanie to niewątpliwie stanowi odpowiedź na wyzwania stawiane przed polityką karną i penitencjarną. Po dokonaniu właściwego przygotowania legislacyjnego i technicznego areszt elektroniczny może ograniczyć nadużywanie tymczasowego aresztowania przy jednoczesnym obniżeniu kosztów związanych ze stosowaniem izolacji oraz z poszanowaniem zasady prawa do wolności i zasady humanitaryzmu.

ARESzt ELEKTRONICZNY JAKO ŚRODEK ZAPOBIEGAWCZY W POSTĘPOWANIU KARNYM – ASPEKTY PRAWNE I PRAKTYCZNE

Streszczenie

Niniejszy artykuł ma na celu dokonanie analizy projektu ustawy proponującego wprowadzenie do polskiego systemu prawnego nowego środka zapobiegawczego – aresztu elektronicznego, który ma stanowić mniej dolegliwą alternatywę dla tymczasowego aresztowania. Uzasadnieniem dla jego wprowadzenia jest zbyt częste stosowanie tradycyjnego aresztu, którego nadmierne stosowanie może budzić wątpliwości z perspektywy standardów konstytucyjnych, jak i norm prawa międzynarodowego, a także orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Autor przedstawia teoretyczne i normatywne podstawy stosowania środków zapobiegawczych, podkreślając znaczenie zasady proporcjonalności i minimalnej ingerencji w wolność jednostki. Nowa instytucja ma wypełnić lukę między środkami wolnościowymi (np. dozorem Policji) a izolacyjnym w postaci tymczasowego aresztowania. Projekt zakłada możliwość zastosowania aresztu elektronicznego zarówno w początkowej fazie postępowania, jak i wobec osób już tymczasowo aresztowanych, jeżeli dalsza izolacja nie jest konieczna. Sąd, rozpoznając wniosek prokuratora o areszt, będzie mógł zamiast niego orzec areszt elektroniczny, o ile spełnione zostaną przesłanki oraz warunki techniczne stosowania tego środka. Podkreślenia wymaga potrzeba zapewnienia pełnych gwarancji procesowych osobom objętym tym środkiem, a także zapewnienie odpowiednich urządzeń technicznych. Urządzenia stosowane w systemie dozoru elektronicznego mają być adaptowane do nowego środka zapobiegawczego. Dzięki temu możliwe jest zapewnienie stabilnego zaplecza technicznego oraz odpowiedniej infrastruktury, aby środek ten był skuteczny i bezpieczny. Areszt elektroniczny ma istotny potencjał jako nowoczesny, mniej dolegliwy środek zapobiegawczy, lecz wymaga dalszych zmian legislacyjnych, doprecyzowania procedur oraz rozwoju zaplecza technicznego, aby mógł stać się realną alternatywą dla tymczasowego aresztowania w szerszym zakresie spraw.

ELECTRONIC DETENTION AS A PREVENTIVE MEASURE IN CRIMINAL PROCEEDING: LEGAL AND PRACTICAL ASPECTS

Summary

This article analyzes a draft bill for the introduction of a new preventive measure, electronic detention, into the Polish legal system, intended as a less onerous alternative to custody on remand pending trial. The grounds for its introduction

are the excessive use of traditional detention, which may raise concerns from the perspective of constitutional standards, international law, and the case law of the European Court of Human Rights. I present the theoretical and normative foundations for the use of preventive measures, emphasizing the importance of proportionality and minimum interference with personal liberty. The new institution is intended to bridge the gap between non-custodial measures (e.g., police supervision) and the isolation measure of detention on remand. The bill permits the use of electronic detention both in the initial phase of proceedings and for individuals already on remand if further isolation is not necessary. Upon considering a prosecutor's request for detention on remand, the court will be able to order electronic detention instead, provided the conditions and technical requirements for its use are met. It will be necessary to ensure full procedural guarantees for individuals subject to this measure, as well as the provision of the appropriate technology. Devices used in the electronic monitoring system are to be adapted to comply with the new preventive measure. This will ensure a stable technological base and appropriate infrastructure to make the measure effective and safe. Electronic detention has significant potential as a modern, less burdensome preventive measure, but requires further legislative amendment, procedural precision, and the development of technical support to become a viable alternative to remand prison for defendants in a broad range of cases.

Słowa kluczowe: tymczasowe aresztowanie; środki zapobiegawcze; areszt elektroniczny; dozór elektroniczny.

Keywords: detention on remand; preventive measures; electronic detention; electronic monitoring.

Data zgłoszenia artykułu do redakcji: 2.01.2026.

Data przyjęcia artykułu do druku: 17.02.2026.

Finansowanie badań: Niniejsza publikacja nie otrzymała żadnego zewnętrznego wsparcia finansowego.

Oświadczenie właściwej komisji etycznej: Nie dotyczy.

Konflikt interesów: Autor deklaruje, że nie ma żadnego konfliktu interesów związanego z publikacją niniejszych badań.

Literatura

- Bafia J., Bednarzak J., Flemming M., Kalinowski S., Kempisty H., Siewierski M., *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 1971.
- Bogacki P., Olęząlek M., *Dozór elektroniczny jako środek ograniczenia przeludnienia w polskich zakładach karnych*, Wiedza Prawnicza 4/2014, s. 100-105.

- Janiszewski B., *Dolegliwość jako element współczesnej kary*, [w:] *Przestępstwo – kara – polityka kryminalna. Problemy tworzenia i stosowania prawa. Księga jubileuszowa z okazji 70. rocznicy urodzin Profesora Tomasza Kaczmarka*, red. J. Giezek, Kraków 2006, s. 37-40.
- Kiełtyka A., Ważny A., *Ustawa o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego. Komentarz*, Warszawa 2011, art. 8a, Legalis.
- Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*⁵, red. J. Lachowski, Warszawa 2023, art. 43 la, Legalis.
- Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Warszawa 2025, Legalis.
- Konstytucja RP, I, Komentarz do art. 1-86*, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016, Legalis.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, II*, red. L. Garlicki, M. Zubik, Warszawa 2016, Legalis.
- Kosonoga J., *Areszt domowy jako nowy środek zapobiegawczy w proponowanych zmianach legislacyjnych*, *Ius Novum* 2/2010, s. 118-127.
- Krajewski R., *Odpowiedzialność karna za uszkodzenie urządzeń służących do wykonywania dozoru elektronicznego*, *Prokuratura i Prawo* 2/2020, s. 5-15.
- Krzymski E., *Wykład procesu karnego*, Kraków 1922.
- Łyżwa A., *Dozór elektroniczny jako forma wykonywania kary pozbawienia wolności*, *Probacja* 3/2022, s. 117-127.
- Myrna B., *Dozór elektroniczny. Zagadnienia ogólne i kilka uwag dotyczących jego wdrożenia do polskiego ustawodawstwa karnego*, *Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego* 27/2011, s. 250-255.
- Piasecki K., *Zarys sądowego prawa procesowego*, Warszawa 2009.
- Piszczek M., *Odpowiedzialność karna za zachowania polegające na uchylaniu się od wykonywania dozoru elektronicznego*, *Probacja* 3/2021, s. 29-70.
- Róg J., *Wykonywanie kary w systemie dozoru elektronicznego a prawo do zabezpieczenia społecznego*, *PiP* 2/2012, s. 85.
- Sopiński M., *Zakres przedmiotowy SDE i środki techniczne służące do jego wykonywania*, [w:] *Analiza i oceny funkcjonowania systemu dozoru elektronicznego w Polsce w latach 2013-2017*, red. T. Przesławski, Warszawa 2020, s. 25-28.
- Stosowanie prawa Unii Europejskiej, I*, red. A. Wróbel, Warszawa 2011.
- Szczygieł G., *Wykonywanie kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego a przebudowanie zakładów karnych*, [w:] *Aktualne problemy prawa karnego. Księga pamiątkowa z okazji jubileuszu 70. urodzin Profesora Andrzeja J. Szwarca*, red. Ł. Pohl, Poznań 2009, s. 576-580.
- Waltoś S., Hofmański P., *Proces karny*, Warszawa 2008.

